

НЕРОЗІРВАНИЙ СНАРЯД

Сірий зимовий ранок 5 лютого 1918 року. Більшовики, що сунули на Київ, оточили місто з трьох сторін. Вони вже встигли пройти всю Східну Україну. По дорозі, під Крутами їх зустріли 300 українських героїв... Ціною великих зусиль їм вдалося затримати ворога, але ненадовго, і ось ворог уже перед Києвом. Згадалося, як сім із половиною століть тому (у 1240 році) так підходили монгольські орди хана Батия. Як оповів літописець, перед тим, як розпочати штурм, монгольський воєвода Менгухан довго дивився на красу і велич Києва... [21].

Більшовики, а це було близько 7000 солдатів, по суті ж, бандитів, під командуванням Муравйова не цікавилися красою Києва. Вони йшли робити те, що упродовж багатьох століть робили їхні предки – азійські орди: поневолювати, вбивати і грабувати. Як розповідає об'єктивна історична наука, червоні більшовики, росіяни, або як в Україні їх називали –

москалі, були нащадками цих диких азійських орд – господарів безкрайого степу...

У Києві вже не було українського керівництва. Центральна Рада переїхала ближче до Заходу України. У той час, армії, щоб захищати Київ, теж не було. Захищати українську столицю взялися нечисленні воїни, які відступали... Бій уже точився у самому місті. Більшовики підступали дедалі ближче до центру міста. Вони упродовж чотирьох днів били з важких, далекобійних гармат у напрямку центру міста і Софійської площі. Спалахнули пожежі, розпочалися руйнування... Один чи два снаряди пошкодили Михайлівський Золотоверхий храм. Проте у найбільшій небезпеці опинилася Софія Київська: один зі снарядів влучив просто у стіну вівтаря храму. Захисники міста, які перебували на Софійській площі, здригнулися! От і все! Вони ж добре бачили, куди влучив ворожий снаряд... Але, на здивування, вибух не пролунав; тисячолітній храм і далі стояв, велично виблискуючи золотими банями.

Більшовицький снаряд пробив вівтарну стіну, якраз у місці, де містилася мозаїчна постать Софійської Оранти. Снаряд пробив постать Богоматері-Оранти, нижче правої зірки на мафорію, застряв

у ній і не розірвався... [11]. І цього разу Богородиця встояла і зберегла Київський храм Софії-Премудрості – найбільшу святиню українського народу. П'ять років тому, на хорах Софії Київської я почув цю унікальну історію від знаного дослідника Софії Київської Вячеслава Корнієнка. Тоді доктор історичних наук завершив свою розповідь словами: «Якби цей снаряд розірвався – більша частина Софійського храму лежала б у руїнах!»

Богоматір встояла!!! Непорушна Стіна Держави, славетна Богородиця, її образ залишився таким, яким був створений ще на початку XI століття. Ця вівтарна мозаїка Марії-Оранти була однією з найбільших святинь України в історії Княжого Києва. За свою 1000-літню історію вона, переживши великі лихоліття, спустошення, пожежі, розрухи, землетруси, була водночас незмінним свідком слави Київської держави за перших християнських князів – Володимира Великого і Ярослава Мудрого.

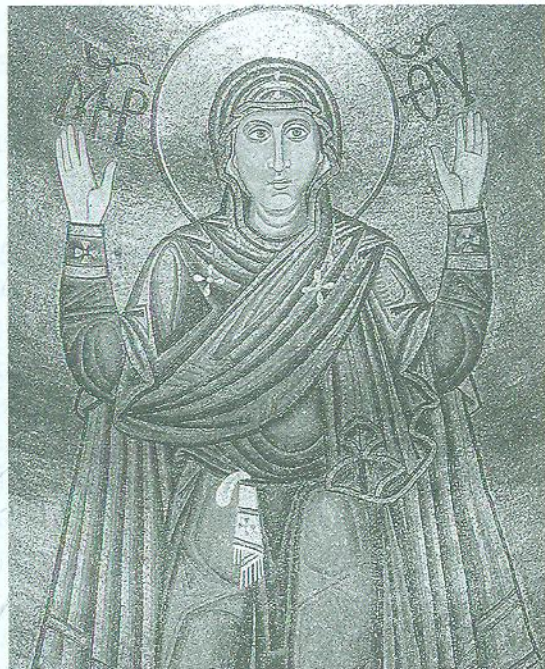
«За давньою легендою Непорушна Стіна оберігає Київ від руйнувань, і місто стоїть доти, доки існує Оранта у вівтарі Київської Софії. Оранта – це один із основних типів іконографічних зображень Богоматері (від латинського *orans* – та, що молиться).

Відтак, цей тип Оранти представляє постать Діви Марії з піднятими руками з відкритими долонями у молитві» [4].

Софійська Оранта постає як войовниця Бога. «Таким чином, подвиг Оранти – це подвиг вічного тримання рук перед Богом на захист грішного людства. Тому вона і зображується тут як войовниця, як згусток волі й сили, від якої повинні згинуть всі вороги» [19].

Те місце, яке посідає Оранта у київських храмах і, зокрема у Святій Софії, дуже промовисте. Постать Діви Марії займає цілу верхню половину конхи апсиди, і навколо неї – величезний простір золотої мозаїки, який поряд із Богородицею є найпотужнішим джерелом світла у цілому храмі.

«Коли відвідувач потрапляє у храм, його одразу притягує зображення Богоматері на постійно сяючому фоні апсиди, золота смальта фону свідомо розташована під різними кутами так, що його мозаїка навколо Оранти постійно сяє, виблискує незалежно від характеру освітлення (іл. 1) Порівняно з силою впливу Оранти всі інші постаті святих осіб і релігійні сюжети здаються набагато меншими і не такими значимими. Покидаючи собор, відвідувач

Фрагмент мозаїки «Богоматір Оранта»
у вівтарі собору Святої Софії в Києві, бл. 1018 р.

ще довго буде бачити Богоматір Оранту, оточену у будь-яку погоду при будь-якому освітленні золотим сяйвом» [4].

ЗАМАХ НА СВЯТУ СОФІЮ

Двадцять століття... Більшу його частину в Україні господарювали новітні варвари з комуністичного СРСР. Не дивно, що саме тому в історії України це століття залишилося часом найбільших втрат. За невеликий період з 1922 р. до 1941 р. було знищено величезну кількість храмів, водночас до московських музеїв незліченними вагонами звозили найцінніші реліквії України [25]. І, здавалося, що легендарний київський храм Святої Софії-Премудрості – приречений.

Після обстрілу у 1918 року, коли більшовицький снаряд затримала мозаїчна Богородиця-Оранта, багато хто згадав про її силу захисниці й Непорушної Стіни. Адже саме у двадцять роки працівники Заповідника витягували снаряд із вівтарної стіни храму. Цей випадок зі снарядом – не єдина загроза, від якої Святу Софію вберегла мозаїчна Богоматір Оранта. Наступні три десятиліття несли зі собою найбільші випробування в новітній історії собору.

Ненадовго храм був залишений у спокої. У 1935 році червоні вожді – бонзи комуністичного СРСР – захотіли збудувати величезний (ну, звичайно, найбільший у Європі) урядовий квартал саме... на Софійській площі. А головною «окрасою» цього кварталу мав стати 70-й метровий пам'ятник Вождіві! [38]. Для цього вирішили знести два прославлені першохрами: Святу Софію і Михайлівський Золотоверхий.

У серпні 1937-го року Михайлівський Золотоверхий собор було підірвано. Українських учених-захисників собору розстріляно. Проте Свята Софія вціліла. Дотепер історія порятунку Софії Київської не перестає дивувати всіх, хто її досліджував. Як? Як таке могло статися? Жодна версія порятунку храму нічого не може пояснити! Навіть та, що буцімто президент Франції попросив Сталіна не нищити Святиню, бо на її стінах зображена Анна Ярославна – королева Франції. Проте чим у цій ситуації могло зарадити прохання, нехай і президента Франції? Ніхто у цьому світі не зміг би протиставитися фатальному присудові кремлівського диктатора... Ніхто, окрім Неба!

Саме тут, за заступництвом Пресвятої Діви, проявилася дія Всевишнього і храм залишився стояти.